

El bou i l'ase són al Naixement

La necessitat de vendre una notícia pot portar a no ser veraç en escriure-la. El periodista polonès Ryszard Kapuściński (Premi Príncep d'Astúries 2003) va arribar a afirmar que «la mediocritat en el periodisme s'esculpeix amb la recerca contínua del titular».

A finals del 2012 es presentava el tercer volum de l'obra *Jesús de Natzaret*, escrita pel papa Benet XVI, dedicat a «La infància de Jesús». En el capítol «El naixement de Jesús a Betlem» el Papa escriu literalment: «La menjadora fa pensar en animals, per als quals és el lloc del nodriment. En l'Evangeli no es parla d'animals». Aquell paràgraf continuava, però ja no era prou sucós per al periodista; ell ja tenia el titular per buscar l'atenció del lector. Es llegiria a partir d'aleshores a la premsa: «El Papa diu que en el pessebre no hi havia ni bou ni mula».

Si ens hi fixem, el pontífex no diu pas que no hi hagués animals. Només constata que els evangelis no en parlen. «Ella [Maria] el va faixar amb bolquers i el posà en una menjadora, perquè no havien trobat lloc on hostatjar-se» (Evangeli de Lluc 2, 6-7).

D'on surten doncs el bou i l'ase (a Catalunya, més correntment, «bou i mula»)? La referència apareix en dos evangelis apòcrifs. El més extens és el Protoevangeli de Mateu, escrit a mitjan segle VI. Hi llegim en el capítol XIV: «Tres dies després de néixer el Senyor, va sortir Maria de la gruta i es va aposentar en un estable. Allà va reclinar el Nen en un pessebre, i el bou i l'ase el van adorar. Aleshores es va acomplir el que havia estat anunciat pel profeta Isaïes: "El

bou coneixerà el seu amo, i l'ase el pessebre del seu Senyor", i fins i tot els mateixos animals entre els quals es trobava l'adoraven sense parar». El protoevangeli també cita la profecia d'Habacuc: «Et donaràs a conèixer enmig de dos animals», una citació que surt en la versió grega de la Bíblia (coneguda com la dels Setanta, LXX), i no posteriorment en la traducció llatina (la *Vulgata*), i successores. L'altre text apòcrif correspon al Protoevangeli de Jaume, més antic que l'anterior, no posterior al segle IV, on s'afirma que Maria va embolcallar «el seu fill entre bolquers i el va reclinar en un pessebre de bous».

Després de l'afirmació que «en l'Evangeli no es parla d'animals», Benet XVI escriu que la lectura d'antics passatges de l'Antic Testament de la Bíblia i relacionats entre si «va emplenar ben aviat aquesta llacuna», i cita l'esmentat passatge d'Isaïes (1,3) i el d'Habacuc (3,2) en la versió grega. Escriu també que «la iconografia cristiana ja ben aviat va copsar aquest motiu», i que «cap representació del pessebre no renunciarà al bou i a l'ase». Segur

que aquesta part ja no mereixia cap titular per al periodista.

El papa Benet buscarà en tot aquest passatge una explicació teològica basant-se en el que ja pensava sant Agustí (+ 430). A la menjadora, el lloc on els animals troben el seu aliment, hi és Jesús, «aquell qui s'ha indicat a si mateix com el veritable pa davallat del cel, com el veritable aliment que dona a l'home la vida veritable, la vida eterna». La menjadora esdevé la «taula» d'aquest aliment del qual es nodrirà la humanitat –simbolitzada pel bou i l'ase– «per si mateixa privada de comprensió, que davant l'Infant, davant la humil compareixença de Déu a l'estable, arriba al coneixement [...]».

La gran difusió del bou i l'ase al pessebre la faria sant Francesc d'Assís (+1222) a Greccio (Itàlia) gràcies a un pessebre vivent on només hi havia els dos animals i, lògicament, el pessebre (sense el Nen). Però la presència artística del bou i l'ase al naixement ja ve de molt més enrere: n'existeixen relleus en sarcòfags del segle IV. Mn. Camil Geis (+1986) prevere gironí, escrivia: «El bou i la mula / són al Naixement. / El bou no bramula: / sembla que ho entén. / La mula, senzilla, / prou fa el seu paper: / no es mou ni renilla, / i ho comprèn, potser». (Extracte del poema de Nadal «El bou i la mula del Naixement»).

ÀNGEL RODRÍGUEZ VILAGRAN

Imatge: detall d'un naixement en la part interior d'una caixa de núvia procedent d'Estanyol, que es pot veure al Museu d'Art – Fons del Bisbat de Girona.